

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Przedmowa (prof. dr hab. dr h.c. Leszek Kubicki)	13
I. WYBRANE METODOLOGICZNE, AKSJOLOGICZNE I KRYMINALNO-POLITYCZNE PROBLEMY PRAWA KARNEGO	15
Stan polskiej dogmatyki prawa karnego w okresie zmian ustrojowych („Państwo i Prawo” 2007, nr 1, s. 3–19)	17
Paradygmat zagrożenia (naruszenia) dobra prawnego jako aksjologiczna podstawa określania czynów społecznie szkodliwych w Kodeksie karnym z 1997 roku (Fragment obszerniejszych rozważań dotyczący społecznej szkodliwości czynu pomieszczonych w rozdziale I § 4 <i>Systemu prawa karnego</i> , t. 3, <i>Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności</i> , red. R. Dębski, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2013, s. 272–285)	34
Prawo karne wobec moralności (Spory wokół moralnego i prawnego statusu płodu ludzkiego) (<i>Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle</i> , Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2007, s. 87–97)	50
Racjonalny ustawodawca wobec opinii społecznej a populizm penalny (<i>Populizm penalny i jego przejawy w Polsce</i> , red. Z. Sienkiewicz, R. Kokot, Wydawnictwo Kolonia Limited 2009, s. 33–55)	61
Omówienie i podsumowanie dyskusji o represyjności polskiego prawa karnego (<i>Represyjność polskiego prawa karnego. Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego</i> , red. A.J. Szwarc, Wydawnictwo Poznańskie 2008, s. 71–94)	75

II. OGÓLNA NAUKA O PRZESTĘPSTWIE 93

Materialne objaśnianie przestępstwa (Antecedencje historyczne)

(*Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. II, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 335–355) 95

O próbach reinterpretacji pojęcia społecznej szkodliwości czynu w okresie zmian ustrojowych (na marginesie książki Roberta Zawłockiego)

(*Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 121–143) 114

O elementach wyznaczających treść społecznej szkodliwości czynu i jej stopień (Ekspozycja problemów spornych)

(*Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 133–149) 133

O bezprawności i strukturze przestępstwa (wokół książki Zbigniewa Jędrzejewskiego)

(„Państwo i Prawo” 2010, nr 7, s. 88–97) 147

O tzw. okolicznościach „wyłączających” bezprawność czynu

(„Państwo i Prawo” 2008, nr 10, s. 21–34) 161

O kontratypach raz jeszcze (w odpowiedzi A. Zollowi)

(„Państwo i Prawo” 2009, nr 7, s. 91–101) 174

Z problematyki przekroczenia granic obrony koniecznej (Ekspozycja problemów spornych)

(*Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 700–718) 184

Kwestie sporne tzw. niesprawczych form współdziałania przestępnego

(*Formy stadialne i postacie zjawiskowe popełnienia przestępstwa. Materiały III Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2007, s. 89–109) 199

Sporne problemy umyślności

(*Umyślność i jej formy. Pokłosie VII Bielańskiego Kolokwium Karnistycznego*, red. J. Majewski, Toruń 2011, s. 27–50) 214

Niektóre problemy nieumyślności w polskim prawie karnym

(Współautor: Jacek Giezek, przekład z języka niemieckiego referatu: *Einige Probleme der Fahrlässigkeit im polnischen Strafrecht*, in: *Ausgewählte Bereiche des deutschen, japanischen und polnischen Straf- und Strafprozessrecht im Vergleich*, Poznań 2011, s. 120–144) 230

O metodologicznej użyteczności testu warunku <i>sine qua non</i> w objaśnianiu przyczynowości	
(<i>Prawo, społeczeństwo, jednostka. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Leszkowi Kubickiemu</i> , Warszawa 2003, s. 383–396)	248
Spory wokół przyczynowości zaniechania i przypisania jego skutku	
(<i>Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca</i> , Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009, s. 195–213)	261
Kryteria obiektywnego przypisania skutku jako problem kodyfikacyjny	
(<i>Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara</i> , Toruń 2012, s. 169–189)	277
Przeciwko ustawowej regulacji kryteriów przypisania skutku	
(Współautor: Jacek Giezek, „Państwo i Prawo” 2013, nr 5, s. 79–93)	292
Kryteria obiektywnego przypisania skutku jako problem kodyfikacyjny (Przeciwko ich ustawowej regulacji)	
(Referat wygłoszony na ogólnopolskiej Konferencji Prawa Karnego we Wrocławiu, opubl. w: <i>Obiektywne oraz subiektywne przypisanie odpowiedzialności karnej</i> , red. J. Giezek, P. Kardas, Wolters Kluwer, Warszawa 2016	306
Zawinienie na przedpolu czynu zabronionego	
(<i>System prawa karnego</i> , t. 3, <i>Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności</i> , red. R. Dębski, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2013, § 10, s. 679–704)	318
III. OGÓLNA NAUKA O KARZE I JEJ SĄDOWYM WYMIARZE	349
Pojęcie kary kryminalnej i jej kulturowo-historyczne uwarunkowania	
(<i>System prawa karnego</i> , t. 5, <i>Nauka o karze. Sądowy wymiar kary</i> , red. T. Kaczmarek, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2015, s. 12–35)	351
Teorie kary i ich klasyfikacja (w kręgu tradycyjnego dylematu kary odwetowej i celowej)	
(<i>System prawa karnego</i> , t. 5, <i>Nauka o karze. Sądowy wymiar kary</i> , red. T. Kaczmarek, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2015 s. 36–51)	380
Utylitaryzm karania i jego krytyka z pozycji neoklasycyzmu	
(<i>System prawa karnego</i> , t. 5, <i>Nauka o karze. Sądowy wymiar kary</i> , red. T. Kaczmarek, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2015 s. 62–82)	398

Z rozważań nad racjonalizacją sądowego wymiaru kary (<i>Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje</i> , Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 83–103)	414
Wpływ osobowości sędziego na wymiar kary (na marginesie badań psychospołecznych uwarunkowań decyzji sędziego w sprawie wymiaru kary) (<i>Kulturowe uwarunkowania polityki kryminalnej</i> , red. M. Filar, J. Utrat-Milecki, Oficyna Naukowa, Warszawa 2014, s. 188–209)	430
Ogólne dyrektywy sądowego wymiaru kary w ujęciu kodeksu karnego z 1997 roku. Kontrowersje co do relacji wymogu współmierności kary do stopnia społecznej szkodliwości czynu oraz do stopnia winy (<i>System prawa karnego</i> , t. 5, <i>Nauka o karze. Sądowy wymiar kary</i> , red. T. Kaczmarek, Wydawnictwo C.H. Beck, Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2015 s. 199–204, 228–241)	447
Z rozważań nad zasadą ostateczności orzekania bezwzględnej kary pozbawienia wolności (<i>Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna. Księga Jubileuszowa Profesora Marii Szewczyk</i> , Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 158–177)	469
Resocjalizacja sprawcy jako cel wymiaru oraz wykonania kary pozbawienia wolności (<i>Prawo karne wykonawcze w systemie nauk kryminologicznych. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Leszka Boguni</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2011, s. 81–92)	484
IV. RECENZJE I OPINIE	497
Indywidualizacja wykonywania kary pozbawienia wolności (wokół książki Małgorzaty Kuć) („Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2009, nr 64–65, s. 267–278)	499
Wojciech Górowski: Błąd co do znamienia typu czynu zabronionego (Recenzja rozprawy doktorskiej obronionej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w 2010 roku)	509
Dagmara Gruszecka: Ochrona dobra prawnego na przedpolu jego naruszenia. Analiza karnistyczna (Recenzja rozprawy doktorskiej obronionej na Uniwersytecie Wrocławskim w 2014 roku)	520
Magdalena Kowalewska: Zamiar ewentualny w świetle psychologii (Recenzja rozprawy doktorskiej obronionej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 2015 roku)	534

V. WYKAZ PRAC NAUKOWO-BADAWCZYCH PROFESORA

TOMASZA KACZMARKA	541
Książki	543
Studia i artykuły	544
Glosy i recenzje	551
Inne prace publikowane	552
Ważniejsze referaty naukowe wygłoszone w ośrodkach zagranicznych	553
Ważniejsze referaty przedstawione na ogólnopolskich sympozjach i konferencjach naukowych	554
Udział w przewodach doktorskich i habilitacyjnych	555
Udział w przewodach dotyczących nadania tytułu naukowego profesora	556
Udział w przewodach dotyczących powołania na stanowisko profesora	557
Promotorstwo w przewodach dotyczących nadania tytułu doctora honoris causa	557
Udział w komitetach redakcyjnych	557
Staże zagraniczne	557
Udział w pracach kodyfikacyjnych	558
Uczestnictwo w organizacjach naukowych	558
Uczestnictwo w realizowanych projektach naukowo-badawczych	558

Wykaz skrótów

CzPKiNP – „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”

IPSiR – Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji

k.k. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.

k.k.w. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz.U. Nr 90, poz. 557 ze zm.

NP – „Nowe Prawo”

OSNKW – „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa”

OSP – „Orzecznictwo Sądów Polskich”

OSPika – „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych”

PPK – „Przegląd Prawa Karnego”

RPEiS – „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”

SN – Sąd Najwyższy

PiP – „Państwo i Prawo”

Prok. i Pr. – „Prokuratura i Prawo”

TK – Trybunał Konstytucyjny

WPP – „Wojskowy Przegląd Prawniczy”

ZNUJ – „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”

Przedmowa

W kwietniu 2006 r. na ogólnopolskiej sesji z okazji 40-lecia pracy naukowej Profesora Tomasza Kaczmarka przedstawiono m.in. obszerny, bez mała 1000-stronicowy wybór Jego prac naukowych, starannie wydanych pod ogólnym tytułem: *Rozważania o przestępstwie i karze*. W przedmowie do tej wówczas wyjątkowej w polskiej literaturze karnistycznej antologii ważniejszych prac z dorobku uczonego Profesor Andrzej Zoll wskazywał, że ich zbiór ułatwia dostęp do „intelektualnie świeżych, ciągle aktualnych i na najwyższym poziomie prezentowanych myśli znakomitego znawcy prawa karnego”.

Udostępniana obecnie Czytelnikowi pozycja wydawnicza jest wyraźną kontynuacją tej cennej inicjatywy. Świadczy o tym zarówno utrzymanie dawnego tytułu zbioru prac, jak i wyraźne zaznaczenie, że stanowi on tom drugi publikacji poprzedniej.

Tom ten zawiera opracowania i studia z lat 2006–2015, trafnie przeto zwrócono uwagę w jego podtytule, że jego wydanie zbiega się akurat z 50-leciem twórczości naukowej Autora.

Imponująca objętość tej publikacji, obejmująca teksty ogłoszone w okresie zaledwie dziesięcioletnim, świadczy o szczególnej aktywności twórczej Jubilata, jej wielostronności tematycznej, zawsze przy tym dotyczącej zagadnień podstawowych, wręcz fundamentalnych dla teorii prawa karnego. Przekonuje o tym zwłaszcza studium otwierające prezentowany tutaj tom: *Stan polskiej dogmatyki prawa karnego w okresie zmian ustrojowych*. Jest to opracowanie o doniosłej wadze, ambitne, odważne, a tym samym prowokujące do poważnej i otwartej dyskusji o kierunkach dalszego rozwoju nauki prawa karnego w Polsce. Tekst ten jednocześnie ujawnia tendencję charakterystyczną dla aktualnego okresu działalności naukowej Autora. W ostatnich Jego opracowaniach dostrzega się bowiem wyraźną, świadomie podejmowaną próbę tworzenia syntez już nie tylko w odniesieniu do ogólnego stanu dogmatyki prawa karnego, lecz także wybranych jej działów.

Ów nowy element w twórczości naukowej Profesora Tomasza Kaczmarka stymulowany był zapewne w dużym stopniu Jego aktywnym udziałem w przygotowaniu wielotomowego *Systemu prawa karnego*. Zadanie zaś, jakie miał spełniać *System*, Autor traktował z poczuciem szczególnej odpowiedzialności. Opracowa-

niom bowiem przez niego desygnowanym do dwóch tomów *Systemu* nadawał on właśnie charakter należycie rozumianej syntezy, uwzględniającej aspekty historyczne, doktrynalne, w połączeniu z obiektywną relacją zróżnicowanych nurtów i poglądów, a zawierającą w jej konkluzji gruntowną ich analizę teoretyczną.

Poziom rozważań dogmatycznych prezentowany w pracach Autora jest najwyższej próby. Jeżeli w dysputach z dziedziny ogólnej teorii prawa próbowano, a nawet próbuje się nadal, podawać w wątpliwość „wartość naukową dogmatyki prawa”, to z pewnością wątpliwości te nie mogą dotyczyć twórczości Profesora Tomasza Kaczmarka. Ma ona bowiem głębokie podstawy z zakresu ogólnej teorii prawa zorientowanej ontologicznie i uwzględnia też w należyтым stopniu problematykę aksjologiczno-prawną.

Objęte tym zbiorem teksty Autora pisane były w okresie, w którym pozbawiony był On możliwości osobistego udziału w pracach kodyfikacyjnych i legislacyjnych ostatniej dekady. Czytelnik znajdzie wszak w prezentowanym zbiorze Jego prac nader liczne dowody Jego głębokiej troski o stan i poziom ustawodawstwa, a w szczególności o doktrynalną i światopoglądową neutralność przepisów kodeksu karnego i ustaw karnych szczególnych, a także dbałość o konieczną ochronę założeń polityki karnej przed destrukcyjnym, niestety ciągle szerzącym się wpływem populizmu penalnego.

Jestem szczerze przeświadczony, że każdy Czytelnik tomu II *Rozważań* z niecierpliwością czekać będzie na tom następny.

Leszek Kubicki

Warszawa, październik 2015 r.

**I. WYBRANE METODOLOGICZNE,
AKSJOLOGICZNE I KRYMINALNO-
-POLITYCZNE PROBLEMY
PRAWA KARNEGO**

